

Получена: 31.12.2022 г.

Приета: 23.02.2023 г.

ПО СЛЕДИТЕ НА БОТЕВГРАДСКАТА ЧАРШИЯ

М. Никифорова¹

Ключови думи: градска реконструкция, централни зони, Ботевград

РЕЗИЮМЕ

Преди Освобождението най-важна за Ботевград е главната търговска улица – чаршията, разположена по направлението на пътя от София за Плевен. През втората половина на XX в., когато центърът претърпява съществена трансформация, тази улица губи почти изцяло застрояването и значението си.

Днес градът разполага с доста големи за своя мащаб сгради и обществени пространства. В същото време липсват изявени търговски улици, магазините и заведенията са разпръснати покрай твърде обширни пешеходни и озеленени зони.

Статията проследява развитието на центъра в исторически план и разкрива произхода на днешните градоустройствени проблеми. Направен е анализ и оценка на отделните строителни намеси от втората половина на XX в. Обосновани са препоръки за бъдеща реконструкция на ботевградския център.

1. Въведение

През втората половина на XX в. централните зони на повечето български градове са обект на значителни реконструкции. С тях се решават редица устройствени задачи, осигурява се рационално автомобилно и пешеходно движение, реализират се важни сгради и обществени пространства. Това е период на изключително активно планиране и изграждане – един своеобразен строителен бум, който продължава повече от двадесет години.

Периодът приключва рязко в края на 80-те години и оставя след себе си много качества и значими сгради и обществени пространства, но наред с това и някои

---

¹ Мила Никифорова, гл. ас. д-р арх., кат. „Градоустройство“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: mila_nikiforova@abv.bg

проблеми. Незачитането на изградената в предишни периоди материална среда лишава градските центрове от традиционни за тях места и принадлежащи към тях функции.

След 1989 година проблемите, наследени от този период, останаха, натрупаха се и много нови. Последвалите години показаха, че пазарната среда сама по себе си не може да регулира добре развитието, необходимо е планиране и то основано на много задълбочени изследвания. Всеки един градски център е уникален и е резултат на комплекс от управленски решения, градоустройствени и архитектурни проекти с различни автори, а понякога и на случайности. Историческото развитие на ботевградския център е изключително интересно от тази гледна точка. Неговото детайлно проучване може много да подпомогне бъдещото планиране.

В статията са проучени исторически данни, проекти, публикувани преди 1989 г., архивни и съвременни кадастрални и регулационни планове. Съставени са схеми, изясняващи градоустройствената ситуация в центъра през 60-те, 70-те и 80-те години на XX в.

2. Историческо развитие до 90-те години на XX век

Градоустройственото развитие на Ботевград започва преди Освобождението. През 1866 г. село Самунджиево става град Орхание. Причина за административното му издигане е местоположението на селото на пътя от София за Плевен и Русе през Арабонашкия проход.

От публикувани исторически данни [1, 2] научаваме, че благоустрояването на Орхание е изпълнено с прави улици, през 1867 г. е построена часовниковата кула. Към края на XIX в. градът има 500 къщи и чаршия, дълга 600 аршина (около 420 m), която се простира по направлението на пътя от София за Плевен. Няма запазена подробна карта на селището от този период, няма и много запазени сгради, тъй като по време на руско-турската война голяма част са унищожени.

По-късно, след 20-те години на XX в. селището се развива: по главната улица са построени двуетажни жилищни сгради с дюкяни и обществени сгради като кметство и читалище. Направена е и корекция на реката, която предотвратява разливания при обилни дъждове. През 1934 г. Орхание е преименуван на Ботевград. Разраства се постепенно, благодарение на възможностите за поминък и след края на Втората световна война той вече обхваща територия, съизмерима с днешната.

В кадастралната карта на града от 1961 г. уличната мрежа е стабилизирана, а това очевидно е в резултат на реализирана предходна регулация (вж. фиг. 1). По централните улици е изпълнено благоустрояване с улични платна и тротоари. Застрояването е нискоетажно, с масивни и паянтови, предимно двуетажни къщи. По направлението на ул. „Генерал Гурко“ (чаршията от периода преди Освобождението) (фиг. 2) преобладава склоченото застрояване, което е особено интензивно около часовниковата кула. Западно от нея и в близост до реката е оформен площад „Свобода“, заобиколен от представителни двуетажни сгради, една от които е долепеното до часовниковата кула читалище (фиг. 3).

В източната част на центъра прави впечатление голямо улично пространство. Това е днешният площад „Саранск“, който по това време е павиран с ширина от 35 m платно и два тротоара по 5 m и е част от основното пътно трасе, преминаващо през града по улиците „Васил Коларов“ и „Руски“ (днес бул. „България“ и „Цар Освободител“). Тези две улици са с автомобилни платна по 8 m и очевидно са проектирани с цел транзитното движение да заобиколи най-активната и наситена с търговски обекти част от улица „Гурко“ и

градския център. Това е зоната, разположена около часовниковата кула и реката с дължина от около 600 аршина или приблизително колкото описаната във вестник „Дунав“ бр. 112 от 1866 г. [3] чаршия. Интересни са и сведенията на същия вестник относно ширината на търговската улица. В описанието от 1866 г. тя е общо 13 аршина (от две страни калдаръм, широк по един аршин и половина и по средата едно шосе с ширина 10 аршина). Приблизително толкова е и днес ширината на ул. „Гурко“ в най-тесните участъци. Там, където са запазени най-старите паянтови сгради, тя е 9,1 м.

Косвените сведения за вида на чаршията от периода преди Освобождението подкрепят становището, че тя не е променяла съществено местоположението и конфигурацията си до средата на XX в., когато вече я имаме и заснета в кадастралната карта.

Фиг. 1. Схема на улиците и кварталите в центъра на Ботевград съгласно кадастрална карта и регулационен план от 1961 г. В черен цвят са часовниковата кула и долепеното до нея читалище. Източник: авторска схема, изработена на базата на плановете, съхранявани в Геокартфонд и община Ботевград [4, 5]

Фиг. 2. ул. „Генерал Гурко“ през 50-те години на XX в., източник: С. Влайкова. Ботевград през годините – първа част, Ботевградско дружество „Орханиец“, 2000

Фиг. 3. Площад „Свобода“ около 50-те години на XX в.,
източник: <https://botevgrad.com/adverts/118210/Izkupuvam-stari-snimki-i-poshtenski-kartichki/>

През 60-те години започва проектирането и постепенната реконструкция на градския център (вж. фиг. 5). Първоначално са построени нови апартаментни жилищни сгради, за да се задоволи нуждата от настаняване на нарастващото население. Това са 6 – 8-етажни блокове с по няколко входа и дължина от 50 – 70 метра, които рязко контрастират със съществуващото нискоетажно застрояване в частни имоти с площ под 500 m².

Фиг. 4. Площад „Освобождение“ през 70-те години на XX в. с часовниковата кула, сградите на общината и читалището. Проектант арх. Христо Генков и колектив от Главпроект.
Източник: [6]

Някъде около 1970 г. са построени новото читалище и партийният дом с общината, които значително променят облика на централната градска част. След тяхното изграждане вече има и нов, по-голям площад, в който е самостоятелно разположена часовниковата кула (фиг. 4). Общественият сгради са широкоплощни, но сравнително ниски (между 9 и

11 m), а техните фасади са добре пропорционирани и детайлирани и оформят от североизток архитектурна рамка, която е в хармония със съществуващото застрояване и часовниковата кула, въпреки стиловите различия. Самата кула е силно подчертана с местоположението си в цялостната композиция. Тя изпъква и като вертикален акцент на фона на хоризонталното фасадно членение на общинската сграда. Над последния етаж на сградата плътната хоризонтала пред плоския покрив е оформена с изрязани малки арки – елегантен детайл, който прави ненатрапчива, но очевидна връзка с архитектурата на часовниковата кула.

Източно и западно от новия площад „Освобождение“ се запазват обществените пространства, но тяхната функция и въздействие се променят в новия контекст. Площад „Свобода“ (бивш площад „Зелин“, днешна градина „Христо Ботев“) става изцяло пешеходен, докато площад „Саранск“ запазва предназначението си предимно като комуникационна артерия. Площад „Свобода“ вече е лишен от главната си сграда, тази на читалището и „прелива“ в посока запад към новия площад. Днешният площад „Саранск“ също е широко отворен към новия площад. Неговото основно предназначение, обслужващо автомобилния трафик, предполага второстепенна роля, но размерите му конкурират тези на зоната около кулата и това до известна степен отслабва въздействието и пространственото значение на главния площад.

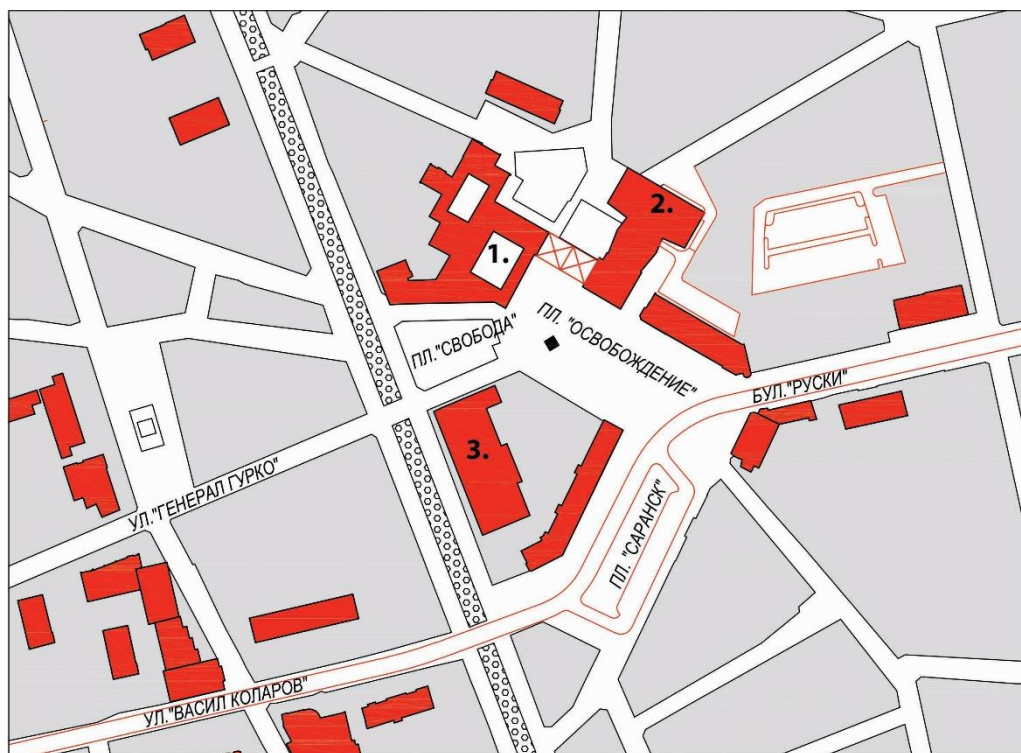
При строителството на тези важни за града сгради и обществени зони се проявява и една негативна особеност, която често пъти съпътства реализациите на градоустройствени планове. Основните сгради и площадът са завършени по проект, но не са осъществени необходимите промени на уличната мрежа и застрояването в близост. По този начин северно от читалището и общината кварталите са засегнати, а проектните улици не са изградени и там се образува нещо като заден двор на центъра (неподредена и непредставителна част). И до днес, вече 50 години по-късно, в тази зона не е проведена необходимата регулация и не е завършено благоустрояването.

Може да се обобщи, че намесата от началото на 70-те години е адекватна на цялостното развитие на града и въпреки някои споменати критики тя дава един нов и съвременен облик на центъра, който е запазен до днес.

През 70-те години продължава реконструкцията на центъра. Изграден е универсален магазин (фиг. 5 и 6) на мястото на част от старите сгради с дюкяни. Новата форма на търговия идва да замести традиционната в самото сърце на чаршията. С това са добавени значителни нови търговски площи, но уличните фронтове остават лишени от характерната си функция и привлекателност.

През 80-те години е осъществена последната значителна реконструкция в западната част на ботевградския център (вж. фиг. 7). Тя включва строителството на Младежкия дом с площад „Форум“ (фиг. 8), ритуална зала и хотел. Първите два обекта с новия площад се разполагат на мястото на три жилищни квартала и отнемат около 100 m фронт по северната страна на ул. „Гурко“. Още 50 m от южния фронт на улицата пък са премахнати заради строителството на хотела.

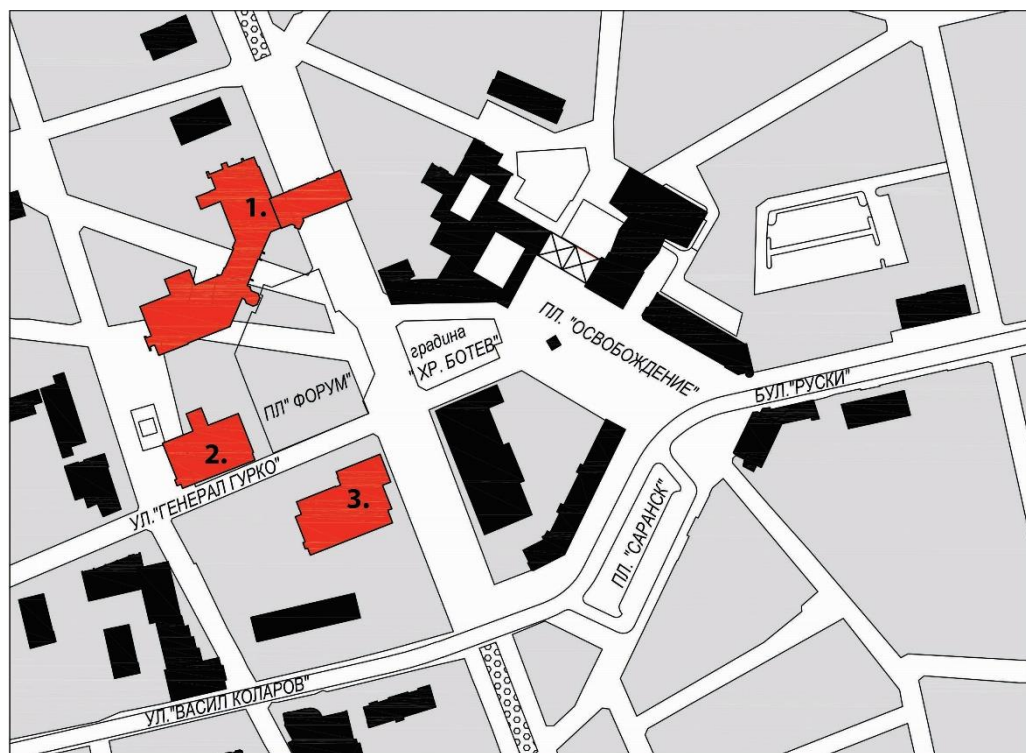
Публикация от 1968 година [7] на общия устройствен план на града показва, че това разширение на центъра е предвидено още тогава като едновременно с това е планиран и транспортен обход на зоната. Осъществяването на част от предвижданията на общия устройствен план 20 години след неговото създаване се оказват до голяма степен изостанали от тенденциите при градски реконструкции, които се проявяват в края на 70-те и трайно през 80-те години на XX в. у нас. През този период са извършени редица успешни обновявания на стари търговско-занаятчийски улици и квартали в градове като Пловдив, Пазарджик, Видин и др. В същото време в Ботевград се реализира замислена в предишни десетилетия реконструкция, с която се премахва една значителна част от съществуващата повече от един век градска чаршия.

Фиг. 5. Схема на центъра в края на 70-те години. В червено са построените след 1960 г. сгради. 1 – Партиен дом и община, 2 – читалище, 3 – универсален магазин. В черен цвят в центъра на пл. „Освобождение“ е часовниковата кула. Източник: авторска схема, изработена на базата на плановете, налични в Геокартфонд и община Ботевград [4, 5]

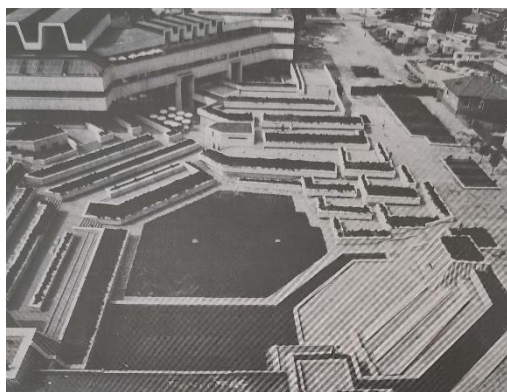
Фиг. 6. Универсалният магазин, построен през 70-те години – съвременно състояние на фасадата към ул. „Гурко“ – чаршията. На заден план е хотелът, построен в края на 80-те

Фиг. 7. Схема на улиците и кварталите в края на 80-те години. В червено са построените след 1980 г. сгради. 1 – младежки дом 2 – ритуална зала, 3 – хотел. Източник: авторска схема, изработена на базата на планове, налични в Геокартфонд и община Ботевград [4, 5]

а)

б)

Фиг. 8. а), б) Изгледи от площад „Форум“ през 1989 г. Проектант арх. Христо Генков и колектив от Главпроект. Източник: А. Константинова. Новият площад в Ботевград. Архитектура, 1989, № 1 7-9

Тук е мястото да се отбележи, че скоростното довършване на отдавна замислените и проектирани обекти е повлияно от планираното посещение на дипломатическия корпус в града. През 1988 г. Тодор Живков провежда традиционната си лятна обиколка в страната

с представители на чуждите дипломатически мисии. Този път те посещават Правец и Ботевград. Именно за това планирано посещение са изградени западната част на центъра и хотела. Този конюнктурен факт със сигурност има отношение не само към срока, но и към начина, по който е завършено строителството на центъра. Тенденцията за реконструкция на стари квартали се проявява в много български градове през този период, но това не са обектите, които властта иска да представи пред чуждите дипломати. Вероятно управляващите считат, че има нещо буржоазно и упадъчно в този тип градски реконструкции, поради което те остават на заден план.

Непосредствено след завършване на новите реализации те са обект на сериозна професионална критика. В статия от 1989 г. [8] арх. Анастасия Константинова пише, че центърът твърде стремително се е разраснал на запад, че са унищожени не малко сгради, че някои улични трасета са били прекъснати, а други напълно премахнати и чувствително се е променила координатната система на усвоените територии. В същата статия можем да прочетем и други актуални към настоящия момент критики: „В крайния резултат смущава нееднородността на елементите, изграждащи центъра и липсата на онази спойка между тях, която дава основание за употребата на термина „градска тъкан“. Статията завършва все така критично „...остават открити много от оживено коментиранияте напоследък въпроси за последиците от провеждането на „ударни“ градоустройствени операции, за съотношението между социалната потребност и социалната поръчка, за точната мяра в диалога „старо-ново“, чрез който се осъществява (или се унищожава) приемствеността в развитието на селищата“.

От днешната гледна точка на засилена взискателност към екологичните параметри на средата може да се отчете като категорична грешка и осъщественото в този период покриване на речното корито. С това са добавени допълнителни пешеходни площи, както и възможност за автомобилен достъп и паркиране пред хотела. Това обаче е за сметка на влошени микроклиматични условия и визуално отсъствие на важна природна даденост, която в миналото е била част от градската среда.

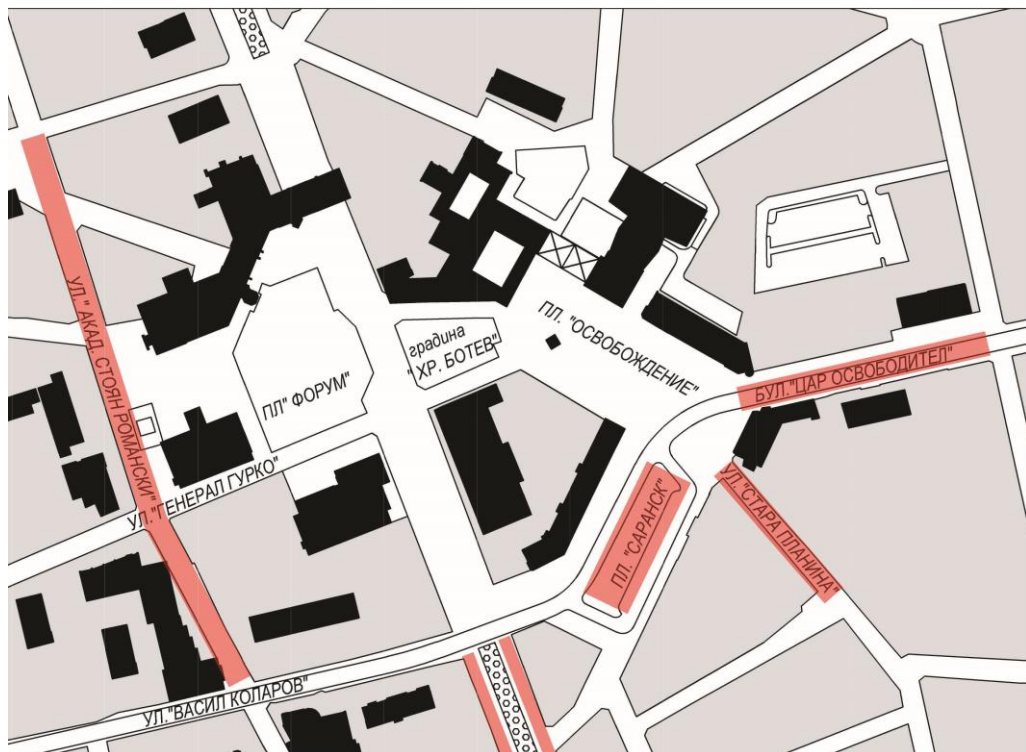
Архитектурното наследство от епохата на модернизма е обект на все по-нарастващ интерес. Напоследък не са малко изследванията, изложбите и публикациите, които преоткриват стойността на архитектурни произведения, създадени в България през 60-те до 80-те години на ХХ в. [9, 10]. Редица качества на сградите на Младежкия дом, Ритуалната зала и площад „Форум“ биха могли да ги наредят сред успешните примери от този период. Плановата композиция и цялостното обемно решение са изключително пластични, добре детайлирани с подходящо употребени качествени материали и интересни художествени бетонови пластики в екстериора на амфитеатъра. Това за съжаление не може да компенсира преобладаващо негативния резултат от градоустройствената намеса.

Също през 80-те години са извършени и други промени в Ботевградския център. Вече споменатата в този текст тенденция за възстановяване на стари търговско-занаятчийски квартали в градовете и изграждане на пешеходни зони все пак се проявява и тук, но след всички осъществени „ударни“ градоустройствени операции вече не е останало достатъчно място в центъра, където тя да се материализира и енергията за такъв тип проекти се насочва встрани от него. По това време са изградени пешеходна търговска улица в източната част с дължина от 120 m по бул. „Цар Освободител“, в пешеходни са превърнати 300 m от улица „Академик Стоян Романски“ западно от центъра, целият площад „Саранск“, 180 m от двете улични платна покрай Стара река, южно от центъра и дори 80 m от ул. „Стара планина“ между площад „Саранск“ и близкия кооперативен пазар (вж. фиг. 9).

Изглежда, че всичко това е направено не само без устройствен план, а напротив, в противоречие с действащия, според който тези зони са част от автомобилния обход на

центъра. Това, разбира се, компрометира градоустройственото решение на зоната, влошава възможността за автомобилно преминаване от юг и от запад, както и възможностите за паркиране.

Като че ли във всички тези реализации прозира опит да се компенсира вече липсващата в по-голямата си част градска чаршия. Сами по себе си повечето от новите пешеходни пространства са добре планирани и изпълнени, с качествени материали и добър детайл на настилките. Те обаче са напълно разнородни като стил и материали и това създава впечатление за неподреденост в градската среда.

Фиг. 9. Схема на центъра. В червено са улиците, които са реконструирани като пешеходни в края на 80-те години. Авторска схема, изработена на базата на планове, налични в Геокартфонд и община Ботевград [4, 5]

Пешеходната част от бул. „Цар Освободител“ (фиг. 10) функционира успешно като търговска улица, тя има подходящи пропорции, озеленяването е добро, застрояването по двата улични фронта е сключено, а партерните етажи са с магазини. Тя обаче е твърде къса, за да бъде достатъчно атрактивна – само 170 аршина (около 119 m).

Пешеходната улица „Акад. Стоян Романски“ (фиг. 11) е по-дълга – цели 420 аршина (около 294 m), като при това има в северния си край за притегателна точка кооперативен пазар. Тя обаче е почти изцяло лишена от търговски партери. По нейната дължина се редуват обществени сгради, площи, жилищни блокове и тук-там по някой магазин. Най-сериозен търговски фронт по тази улица е този от временни павилиони в северната част. Останалите изградени пешеходни участъци в още по-малка степен представляват успешни търговски зони.

**Фиг. 10. Пешеходната част на булевард „Цар Освободител“ днес.
Пректант арх. Иван Никифоров и колектив,**

източник: <https://www.geomedia.bg/geodesia/promvana-v-botevgrad-veche-ima-kadastar/>

Фиг. 11. Пешеходната улица „Академик Стоян Романски“ днес

В заключение на тази историческа част, която проследява развитието на ботевградския център до 1989 г., може да се обобщи, че в разстояние на около двадесет години – от края на 60-те до края на 80-те години – той претърпява цялостна трансформация, която със своите безспорни и спорни качества днес служи на основните нужди на града.

Най-добрата реализация от този период е площад „Освобождение“ с централно разположената в него часовникова кула, сградите на общината и читалището. Останалите реализации са повече или по-малко успешни, като трябва да се отбележи, че направените до тук критични бележки до голяма степен са към процеси и тенденции, които са характерни за времето, когато са проектирани сградите и обществените пространства, а не толкова към качествата на самите проекти, които без изключение са високи. Трябва със сигурност да се отчете и фактът, че за двадесет години тук са извършени несравнимо повече подобрения на материалната среда в сравнение със следващите вече тридесет години.

3. Съвременно състояние и препоръки за бъдещо планиране

След 1989 година в Ботевград, разбира се, се проявяват и почти всички негативни за градоустройственото развитие в България явления. В резултат на частични планове нови сгради изникват на случайни места. Реституцията на имоти в центъра заплашва да влоши в най-скоро време обемно-пространственото въздействие и особено паркирането.

През последните години се забелязват и не малко усилия от страна на общинското ръководство за подобрения на центъра. Разбираемо те са предимно в сферата на благоустрояването, поради което трудно могат да решат цялостно наследените от миналото проблеми. Засега е достатъчно да не ги задълбочават. Обективните обстоятелства налагат за момента, а вероятно и през следващото десетилетие, усилията да се съсредоточат предимно в поддръжка и някои частични подобрения.

В по-далечна перспектива обаче считам, че ще дойде момент, когато ще трябва да се преосмислят генерално някои от зоните в центъра. Тогава от дистанция на времето ще може още по-добре да се прецени кое от изграденото в миналото следва да остане трайно и кое би могло да бъде пренебрегнато в интерес на бъдещото развитие.

Като извод от направения тук анализ се очертава, че **площад „Освобождение“ с часовниковата кула и заобикалящите го сгради следва да засили ролята си на доминиращо обществено пространство** за сметка на останалите подобни в източната и западната част.

Връщането на реката като част от градската среда е задължително подобрение, което би могло и в по-близка перспектива да се осъществи.

Съвременното цялостно решение на комуникациите и паркирането е необходимо да бъде извършено. Вече повече от три десетилетия планираните обходни на центъра улици от юг и от запад са пешеходни. Трудно ми е да си представя обаче, че днес, когато платната на бул. „Шанз-Елизе“ в Париж се намаляват от 8 на 4 [11] и важни комуникации в големи европейски градове се затварят за автомобилно движение, в Ботевград някой ще реализира действащите устройствени планове, за да превърне функциониращи пешеходни улици в автомобилни. По-скоро плановете ще трябва да се осъвременят, като все пак предвидят достатъчно удобен обход за автомобили на центъра от юг и запад и решение за достъп до сградите в пешеходните зони.

Възстановяването на традиционната уличноквартална структура в централната градска част, която да създаде достатъчно значима и наситена с обекти компактна търговска зона (чаршия) е основно предизвикателство пред евентуално бъдещо планиране. Тук не става въпрос непременно за възстановяване на конкретни улични направления или сгради, а по-скоро за създаване на зона с подобен характер. Това със сигурност не може да стане без радикални промени в застрояването и уличната мрежа. Подобна промяна е изключително трудна за реализация, а към момента и напълно невъзможна. Необходими са много сериозни промени в икономиката на града и засилен инвестиционен интерес, който да провокира ново планиране. Необходимо е на национално законодателно и управленско ниво да бъдат изработени механизми за осъществяване на значими градоустройствени операции в условията на застроена среда и висок дял частна собственост.

Не бива да се подценява и обстоятелството, че за последните 30 години жителите са свикнали със своя център и имат трайни, включително и сантиментални чувства към отделни негови части. С времето този процес ще се засилва и една по-сериозна намеса, дори да е достатъчно експертно обоснована, може да срещне неразбиране. Тук могат да помогнат редица стъпки като урбанистични проучвания, изработване на концептуални проекти и обсъждането им в широк кръг.

4. Заключение

Историческото градоустройствено развитие на ботевградския център е интересно само по-себе си, но още повече от гледна точка на неговото бъдещо планиране. Реализациите от близкото минало са оформили днешния облик на центъра и служат на основните нужди на града. В същото време съществуват и не малко проблеми, чието решение ще трябва да се търси в близкото и по-далечното бъдеще.

Изградените в Ботевград и много други български градове големи обществени сгради и представителни площи от втората половина на ХХ в. в повечето случаи заемат местата на формирани в продължителен исторически период оживени градски квартали. През 70-те и 80-те години на ХХ в. започва период на по-внимателно отношение към архитектурното наследство, реализират се успешни реконструкции на търговско занаятчийски улици в стари градски части. За съжаление тази тенденция не успява да се изяви в достатъчна степен в центъра на Ботевград. Тук премахнатата в голямата си част възрожденска градска чаршия все още не е заместена от равностойна на нея търговска зона. Остават и други, натрупани в годините неудачи, за чието преодоляване вероятно може да помогне направеното в този материал изследване на генезиса и причините за тяхното възникване.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Vlaikova, C.* Botevgrad prez godinite purva chast, Botevgradsko_drujestvo „Orhaniec“, 2000.
2. Istoricheski muzei Botevgrad. Botevgrad zabelejitelnosti, 1969.
3. Istoricheski muzei Botevgrad. Gradsko nachalo ... ili za edin ferman pod vupros <https://www.facebook.com/129644467675298/posts/177095396263538/>, poseten na 09.12.2022.
4. Geokartfond. Regualtsionen plan na Botevgrad, 1961, <https://gkf.cadastrе.bg/>, poseten na 19.02.2023.
5. Obstina Botevgrad. Kadastralna karta i specializirana kadastralna karta na Botevgrad.
6. *Harbova, M.* Centralnite iadra na niakoi gradove v procesa na istoricheskoto im razvitie. Arhitektura, 1982, 8: 10 – 15.
7. *Ganev, D.* 20 godini visokotvorcheski dostijenia „Glavproekt“. Arhitektura, 1968, 10: 6 – 10.
8. *Konstantinova, A.* Noviat plostad v Botevgrad. Arhitektura, 1989, 1: 7 – 9.
9. Novo Arhitekturno Nasledstvo. Izlojba Totalproekt, 29.06 – 20.08.2022, <https://nan.bg/portfolio-item/totalproekt/>, poseten na 19.02.2023.
10. *Nikiforova, R., Krastev, T., Vekov, S.* Arhitektura i otdih – XI kongres na MSA1972-2022, Varna Dizain Forum, 2022.
11. *Chiambaretta, Ph.* Exposition Champs-Élysées, histoire & perspectives, <https://www.pca-stream.com/fr/>, poseten na 19.02.2023.

IN SEARCH OF THE BOTEVGRAD BAZAAR

M. Nikiforova¹

Keywords: urban reconstruction, central areas, Botevgrad

ABSTRACT

Before the Liberation, the most important shopping street for the town of Botevgrad was the bazaar, located along the road from Sofia to Pleven. In the second half of the 20th century, when the center underwent a significant transformation, this street almost completely lost its building fronts and significance.

Today, the city has quite large buildings and public spaces for its scale. At the same time, prominent shopping streets are missing, shops and restaurants are scattered along too extensive pedestrian and green areas.

The paper traces the development of the center in historical terms and reveals the origin of today's urban planning problems. The realizations from the second half of the 20th century have been analyzed and evaluated. Recommendations for the future reconstruction of the Botevgrad center are substantiated.

---

¹ Mila Nikiforova, Chief Assist. Prof. Dr. Arch., Dept. "Urban Planning", UACEG, 1 H. Smirnenki Blvd., Sofia 1046, e-mail: mila_nikiforova@abv.bg